Eduskunta
Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt 16.9.2026 Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle U 52/2026 vp ehdotuksesta uudeksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä ja eurooppalaisesta etäosallistumismääräyksestä.

Euroopan komissio antoi 23.6.2026 ehdotuksen uudeksi direktiiviksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä ja eurooppalaisesta etäosallistumismääräyksestä (COM(2026) 313 final). Direktiiviehdotuksella muutettaisiin ja täydennettäisiin aiempaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2014/41/EU rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä. Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä rajat ylittävissä tilanteissa. Ehdotus on kannatettava, mutta alla muutama huomio Suomen poliisille tärkeistä asioista.

1 Oikeusviranomaiskysymyksestä

Tutkintamääräysehdotuksessa ei ehdoteta muutosta toimivaltaisten viranomaisten osalta, jotka voivat toimia määräyksen antavana viranomaisena. Eurooppalaisen tutkintamääräyksen antava viranomainen voisi jatkossakin olla tuomarin, tuomioistuimen, tutkintatuomarin tai syyttäjän lisäksi mikä tahansa kansallisesti toimivaltainen viranomainen kuten esitutkintaviranomainen (2 artikla). Muiden kuin oikeusviranomaisten osalta edellytettäisiin jatkossakin, että tutkintamääräyksen olisi vahvistanut tuomari, tuomioistuin, tutkintatuomari tai syyttäjä. Suomen järjestelmässä tämä aiheuttaa kuitenkin turhaa byrokratiaa, sillä Suomessa poliisi, tulli tai raja on pääasiallisesti esitutkinnasta vastaava ja sitä johtava viranomainen, joka vastaa todisteiden keräämisestä. Syyttäjä ja esitutkintaviranomainen tekevät yhteistyötä esitutkintalain mukaisesti, mikä takaa syyttäjän riittävän osallistumisen esitutkinnan suorittamiseen. Sillä, että syyttäjä allekirjoituksellaan vahvistaa tutkintamääräyksen ei saada kansallisessa järjestelmässä lisäarvoa ja tämän johdosta olisi tärkeää, että Suomi ajaisi muutosta direktiiviehdotukseen, joka mahdollistaisi sen, että eurooppalainen tutkintamääräys voitaisiin lähettää toimivaltaisen viranomaisen eli tutkinnanjohtajan allekirjoittamana täytäntöönpanovaltioon. Direktiivin tekstistä tulisi siis poistaa kohta, jossa todetaan määräyksen vahvistamisen olevan tarpeen, jos sen on antanut muu kuin oikeusviranomainen.

Tämä vastaisi paremmin Suomen järjestelmää ja käytännön toimintaa myös ns. kolmansien valtioiden kanssa. Suomella on selitys Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 24 artiklassa, joka toteaa lainvalvontaviranomaiset

oikeusviranomaisiksi silloin kun nämä suorittavat esitutkintaa. Myös EU:ssa toiminnan tulisi perustua toisen jäsenvaltion ratkaisuihin luottamiseen (vastavuoroisen tunnustamisen periaate, mutual recognition). Kuten U-kirjelmän lopussakin todetaan ”neuvotteluissa on kiinnitettävä huomiota kansallisten tutkintajärjestelmien eroihin ja pyrittävä sääntelykokonaisuus huomioiden tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun.” Tällä muutoksella lisättäisiin Suomessa prosessin sujuvuutta ja saataisiin resurssisäästöjä tuottavuusohjelman säästöpaineissa. Ehdotuksen tavoitteenahan on tehostaa jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä rajat ylittävissä tilanteissa ja parantaa rajat ylittävän todistelun käytännön toimivuutta. Syyttäjän vahvistamisen vaatimus, mikä on johdettu niiltä EU-jäsenvaltioilta, joissa poliisi ei johda esitutkintaa, ei sovellu suomalaiseen oikeusjärjestelmään, vaan aiheuttaa päällekkäistä työtä kahdessa eri viranomaisessa. Kansallinen tavoite rikosprosessin sujuvoittamiseksi edellyttää mahdollisimman tarkoituksenmukaista prosessia myös rajat ylittävissä jutuissa.

Liittyen ehdotuksen 6 artiklaan tulisi valmistelun edetessä seurata, että kansallinen malli, jossa tuomioistuimen lupa haetaan erikseen, voidaan säilyttää ja EIO-lomakkeelle kirjataan luvan päivämäärä ja tuomioistuimen diaaritiedot, jolloin tuomioistuimen vahvistusta itse EIO:lle ei tarvita.

2 Muita tehostamis- ja tarkennusehdotuksia

Lisäksi kaikkien jäsenvaltioiden tulisi hyväksyä tutkintamääräykset englannin kielellä (6 artikla). Tällä olisi suuri vaikutus etenkin silloin kun tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä toisessa jäsenvaltiossa. Tämä nopeuttaisi menettelyä huomattavasti, säästäisi resursseja ympäri Eurooppaa ja tekisi EU:sta turvallisemman.

Vielä lomakkeiden täyttämistä sähköisesti JUDEX:issa helpottaisi huomattavasti, mikäli tehdyistä valinnoista aukeaisivat vain pyydettyä toimenpidettä koskevat kentät täytettäviksi.

Hyvä asia on, että työkalupakki laajenee entisestään ehdotetuissa 30 ja 34 artikloissa kuvatulla tavalla. Käytännön soveltajan näkökulmasta on tärkeää, että rajat ylittävää tarkkailua koskeva sääntely on kaikilta osin selkeää. Täsmennystä tarvitaan mm. viranomaisen toimivallan ja toiminnan edellytyksiin toisen maan alueella, kuten esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus, vastuukysymykset, varusteet, yhteydenpito kansalliseen viranomaiseen jne.

Uuden 35 artiklan tarkoituksena on pyytää lupaa aiemmin poliisiyhteistyössä hankittujen tietojen käyttämiseen todisteena silloin, kun tietoja pyytäneen maan lainsäädäntö tai tiedot luovuttaneen maan asettamat ehdot niin edellyttävät. Lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta annettu direktiivi (EU) 2023/977 mahdollistaisi luvan antamisen ilman EIO:takin, mutta tällöin asiasta olisi säädettävä kansallisessa laissa. Suomessa Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta annetun lain (806/2024) 14 § mahdollistaa suostumuksen antamisen vain tietoihin, jotka ovat peräisin viranomaisen ylläpitämästä julkisesta rekisteristä eikä tietojen luovuttamiselle ole asetettu rajoituksia.

Kyse on siis aiemmin esim. Europolin Siena-viestillä vaihdetun tiedon käyttämistä todisteena, johon Suomen poliisi pystyi aiemmin antamaan luvan. Sääntelyn tulisi olla käytännössä sovellettavaa eikä tarpeettoman byrokraattista. Kansallisessa jatkovalmistelussa tulisi mahdollisesti harkita muutosta myös yllä mainittuun ns. tiedonvaihtolakiin. Tällä hetkellä Suomen poliisi voi antaa luvan Siena-tiedon käyttämiseen todisteena vain hyvin rajatusti ja ohjata ulkomaan viranomaista tekemään asiassa tutkintamääräyksen. Suomessa EIO:n täytäntöönpanosta kuitenkin vastaa poliisi, joka nyt sitten eri instrumentilla voi antaa kyseisen luvan tiedon käyttöön todisteena. Tämä kaksinkertainen menettely on turhaa resurssien tuhlausta molemmissa jäsenvaltioissa.

3 Lopuksi

Muutokset olisivat prosessiin liittyviä tehostamistoimia, jotka samalla säästäisivät eri viranomaisten resursseja. Parhaillaan on käynnissä mittava kansallinen lainsäädännön uudistustyö, jolla nimenomaisesti pyritään selkeyttämään, keventämään ja samalla tehostamaan rikosprosessia ja on oleellista, että myös kansainvälisen yhteistyön toimintamallit tukevat samoja tavoitteita. Nyt vaikuttaa siltä, että kansallisen sujuvoittamistyön pohjalta saatavat hyödyt vesittyvät kansainvälisen kehityksen vuoksi. Jotta rikostorjunta on tehokasta, edellyttää se yhä enenevässä määrin lainvalvontaviranomaisten nopeaa reagointi- ja toimintakykyä. Oleellista on, että esitutkinnan johtaminen on selkeää ja siinä mahdollistuu nopea päätöksenteko. Sellaiset päätöksentekoon liittyvät kehityskulut, jotka pirstaloivat päätöksentekoa eivät ole omiaan tehostamaan viranomaistoimintaa eivätkä näin ollen rikostorjuntaa. Kansainvälisen kehityskulun vaikutukset tulee saada tukemaan toimivia ja tehokkaita kansallisia toimintamalleja.

Taina Neira, poliisitarkastaja

Etunimi Sukunimi, esittelijän virkanimike

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 28.09.2026 klo 11:35. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta
Henri Tolonen

Poliisihallitus
Opastinsilta 12 B, PL 1000, 00521 Helsinki
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi